

DIE DISHARMONIESE ONDERWYSSITUASIE: RIGLYNE VIR
DIE ORTODIDAKTIESE PRAKTYK

deur

ANDRIES STEPHANUS DU TOIT

Voorgelê ter vervulling van 'n deel van die
vereistes vir die graad

DOCTOR EDUCATIONIS

in die Fakulteit Opvoedkunde
Universiteit van Pretoria

PROMOTOR: PROF DR P A VAN NIEKERK
MEDE-PROMOTOR: PROF DR F VAN DER STOEP

DANKBETUIGINGS

Besondere waardering en opregte dank word hiermee be-
tuig aan:

Proff P A van Niekerk en F van der Stoep vir hul be-
sielende leiding en begrypende hulpvaardigheid.

Prof M C H Sonnekus onder wie se leiding met die studie
begin is.

Ander kollegas, in die besonder Proff W A Landman,
C J van Dyk, Dr J W M Pretorius en mej I S Mulder vir
hulle vrugbare gesprekke, hulp en aanmoediging.

My gesin vir die geduldige wyse waarop hulle my ver-
dra het.

Mev E S Thomson vir die puik tikwerk.

Alle dank en eer aan Hom wat alles moontlik gemaak
het.

- Opgedra aan Trudie, Louis en Johannes -

INHOUDSOPGAW

HOOFSTUK 1

PROBLEEMSTELLING, DOEL EN PLAN VAN STUDIE

		<u>Bladsy</u>
1	<u>Inleidende oriëntering</u> -----	1
2	<u>Probleemstelling</u> -----	5
2.1	<u>Oorsig van die gangbare beskouing oor leer=</u> <u>moeilikhede</u> -----	5
2.2	<u>Oorsig van die kontemporêre Pedagogiekdenke</u> <u>oor leermoeilikhede</u> -----	8
2.2.1	Die aandeel van die Psigopedagogiek -----	9
2.2.2	Die aandeel van die Didaktiese Pedagogiek -----	11
2.3	<u>Die opkoms van 'n Kategoriale Pedagogiek=</u> <u>struktuur</u> -----	12
2.3.1	Die Fundamentele Pedagogiek -----	12
2.3.2	Die Didaktiese Pedagogiek -----	13
2.3.3	Die Psigopedagogiek -----	14
2.3.4	Sintese -----	14
2.4	<u>Die problematiek van die disharmoniese on=</u> <u>derwyssituasie</u> -----	16
2.4.1	Die harmoniese lessituasie -----	16
2.4.1.1	Onderrig - inhoud - leer -----	17
2.4.1.2	Leer- en onderrigdoel -----	20
2.4.2	Sintese -----	21
2.4.3	Die disharmoniese lessituasie -----	22
3	<u>Metodologiese oorweginge</u> -----	24
3.1	<u>Inleiding</u> -----	24
3.2	<u>Perspektief</u> -----	25
3.3	<u>Deelperspektief</u> -----	28
3.4	<u>Gesamentlike perspektief</u> -----	29
3.5	<u>Die Ortopedagogiek (respektiewelik Ortodi=</u> <u>daktiek) as selfstandige deelperspektief</u> <u>van die outonome Pedagogiek</u> -----	30
3.5.1	Ortopedagogiek -----	30
3.5.2	Ortodidaktiek -----	35

		<u>Bladsy</u>
4	<u>Samevatting</u> -----	37
5	<u>Die doel van die ondersoek</u> -----	37
6	<u>Probleemstellende vooruitskou</u> -----	38
	<u>Literatuurverwysings</u> -----	40

HOOFSTUK 2

KONSTITUENTE VAN DIE DISHARMONIESE ONDERWYSSITUASIE

1	<u>Inleiding: Die problematiese opvoedingsi=</u> <u>tuasie</u> -----	47
2	<u>Die samehang van die problematiese opvoe=</u> <u>dingsgebeure en die disharmoniese onder=</u> <u>wysgebeure</u> -----	55
3	<u>n Soeke na konstituente van die disharmo=</u> <u>niese onderwyssituasie</u> -----	57
3.1	<u>Die neurologies-gestremde kind</u> -----	58
3.1.1	Gedraginge wat die leerakt by die neurolo=	
	gies-gestremde kind beïnvloed -----	59
3.1.1.1	Hiperkinesie of hiperaktiwiteit -----	60
3.1.1.2	Aandagstoornisse -----	61
3.1.1.3	Versteurde waarneming -----	61
	(a) Dissosiasie -----	62
	(b) Figuur-agtergrondversteuring -----	62
	(c) Perseverasie -----	62
3.1.2	Liggaamlikheid en leer -----	63
3.1.3	<u>Die leerwêreld van die neurologies-gestrem=</u> <u>de kind</u> -----	68
3.1.3.1	Die begeleidende leerwyses -----	70
	(a) Gewaarword -----	70
	(b) Attendeer -----	71
3.1.3.2	Die gnosties-kognitiewe leerwyses -----	74
3.1.4	Die neurologies-gestremde kind in die dis=	
	harmoniese onderwyssituasie -----	78
3.2	<u>Die affektiefversteurde kind</u> -----	84
3.2.1	Inleiding -----	84
3.2.2	Die verband tussen leer en affek -----	88

3.2.3	Die leerwêreld van die affektiefversteurde kind -----	89
3.2.4	Die affektiefversteurde kind in die disharmoniese onderwyssituasie -----	93
3.3	<u>Die swakbegaafde kind</u> -----	104
3.3.1	Inleiding -----	104
3.3.2	Die leerwêreld van die swakbegaafde kind -	105
3.3.3	Die swakbegaafde kind in die disharmoniese onderwyssituasie -----	108
4	<u>Konstituente van die disharmoniese onderwyssituasie</u> -----	114
4.1	<u>Disharmoniese pedagogiese verhoudinge</u> ---	115
4.2	<u>Affektiewe nood</u> -----	116
4.3	<u>Belewing van anderswees</u> -----	116
4.4	<u>Ontoereikende voltrekking van die kognitiewe moontlikhede</u> -----	116
4.5	<u>Leeruitkomstekorte</u> -----	117
4.6	<u>Verkeerd-geantisipeerde didaktiese lesontwerpe</u> -----	117
5	<u>Sintese</u> -----	119
	<u>Literatuurverwysings</u> -----	121

HOOFSTUK 3

ENKELE OORWEGINGS BETREFFENDE DIE ONTWERP VAN 'N LES

1	<u>Vakdidaktiek en Ortodidaktiek</u> -----	133
2	<u>Die onderwysdoel in die ortodidaktiese les</u> -----	136
2.1	<u>Algemene opvoedingsdoelstellings</u> -----	137
2.2	<u>Die ortodidaktiese onderwysdoel</u> -----	142
2.2.1	Ortodidaktiese leerstofreduksie -----	146
2.2.2	Ortodidaktiese probleemstelling -----	150
2.2.3	Ortodidaktiese leerstofordening -----	152
2.2.4	Ortodidaktiese lesvorm -----	155
2.2.5	Ortodidaktiese modaliteite -----	158

Bladsy

2.2.6	Ortodidaktiese lesverloop -----	164
2.2.6.1	Inhoud as doel en inhoud as middel -----	165
2.2.6.2	Funksiemoontlikhede in die ortodidaktiese lessituasie -----	167
3	<u>Sintese</u> -----	170
	<u>Literatuurverwysings</u> -----	172

HOOFSTUK 4

DIE INTERPRETASIEMOONTLIKHEDE VAN ORTOPEDAGOGIES-
ORTODIDAKTIESE MEDIA

1	<u>Inleiding</u> -----	178
2	<u>Die interpretasiemoontlikhede van ortopeda- gogies-ortodidaktiese media</u> -----	181
2.1	<u>Die Historisiteitsgesprek</u> -----	182
2.1.1	Die fisiese wordingstand van die kind ---	182
2.1.2	Die psigiese lewensaktualiseringsniveau --	186
2.2	<u>Observasiemedia</u> -----	191
2.3	<u>Die Intelligensiemedium</u> -----	197
2.3.1	Die verbale items -----	199
2.3.1.1	Woordeskat -----	199
2.3.1.2	Begrip -----	200
2.3.1.3	Verbale redenering -----	202
2.3.1.4	Probleme -----	203
2.3.1.5	Geheue -----	204
2.3.2	Die nie-verbale items -----	206
2.3.2.1	Patroonvoltooing -----	206
2.3.2.2	Blokkies -----	208
2.3.2.3	Absurditeite -----	210
2.3.2.4	Vormbord -----	210
2.4	<u>Projeksie- en ekspressiemedia</u> -----	212
2.4.1	Die Rorschach-inkvlekmedium -----	212
2.4.1.1	Die paties-affektiewe struktuur -----	212
2.4.1.2	Die gnosties-kognitiewe struktuur -----	214

Bladsy

2.4.2	Mens-, boom- en huistekening -----	219
2.4.3	Die Wartegg-tekenmedium -----	221
2.4.4	Tematiese projeksiemedia -----	221
2.5	<u>Taalmedia</u> -----	224
2.5.1	Die gesprek -----	228
2.5.2	Lees en spelling -----	229
2.5.3	Diktee -----	234
2.5.4	Transkripsie -----	235
2.5.5	Begripstoets -----	235
2.5.6	Stelwerk -----	236
2.6	<u>Media ter evaluering van spesifieke psi=</u> <u>giese lewensvoltagekingswyses</u> -----	237
2.6.1	Sensomotoriek -----	238
2.6.2	Visuele waarneming -----	239
2.6.3	Ouditiewe waarneming -----	239
2.7	<u>Media afgestem op die kurrikuleringsinhoud</u>	239
3	<u>Sintese</u> -----	240
	Literatuurverwysings -----	241

HOOFSTUK 5

'N EKSEMPLARIESE SITUASIE-ANALISE TEN AANSIEN VAN
'N KIND MET LEERMOEILIKHEDE, EN 'N DAARUIT VOORT=
VLOEIENDE ONTWERP VAN 'N ORTODIDAKTIESE HULPVER=
LENINGSPROGRAM

1	<u>Inleiding</u> -----	250
2	<u>Die moontlikheid van 'n ortodidaktiese les=</u> <u>model</u> -----	251
3	<u>'n Eksemplaar van 'n ortodidaktiese hulpver=</u> <u>leningsprogram</u> -----	253
3.1	<u>'n Beeld van 'n leersituasie-analise/ortodi=</u> <u>daktiese diagnostisering</u> -----	253
3.1.1	Identifiserende besonderhede -----	253
3.1.2	Probleemstelling -----	253

Bladsy

3.1.3	Samevattende persoonsbeeld -----	253
3.1.3.1	Historisiteit -----	253
3.1.3.2	Psigiese leervoltrekking -----	255
	(a) Verstandelike begaafdheid -----	255
	(b) Psigiese lewenstruktuur -----	256
	(i) Die intensionaliteitstruktuur -----	256
	(ii) Die gnosties-kognitiewe struktuur -----	257
	(iii) Die paties-affektiewe struktuur -----	262
	(iv) Die normatief-singewende struktuur -----	264
3.1.3.3	Die disharmoniese opvoedingsgebeure -----	264
	(a) Die moeder -----	265
	(b) Die vader -----	265
	(c) Disharmoniese opvoedingsmomente in terme van die fundamentele verhoudingstrukture -----	266
	(i) Disharmoniese vertrouensverhoudinge -----	266
	(ii) Disharmoniese begrypingsverhoudinge -----	269
	(iii) Disharmoniese gesagsverhoudinge -----	271
3.1.3.4	Leeruitkomste -----	272
	(a) Lees- en spelbeeld -----	272
	(b) Rekenbeeld -----	273
3.1.3.5	Sintese -----	274
3.2	<u>Ortodidaktiese hulpverlening</u> -----	276
3.2.1	Leeruitkoms-cum-leervoltrekkingsreduksie	276
3.2.2	Leervoltrekkingsreduksie in terme van toereikend-geaktualiseerde en ontoereikend-geaktualiseerde leerwyses -----	278
3.2.3	Die ortodidaktiese hulpverleningsprogram	279
3.2.3.1	Eerste strategie: Pedoterapie -----	282
	(a) Doelstelling -----	282
	(b) Doelwitte -----	282

Bladsy

	(c) Vorm -----	282
	(d) Funksie van ortodidaktikus -----	282
	(e) Funksie van kind -----	282
3.2.3.2	Tweede strategie: Leergereedmaking -----	283
	(a) Doelstelling -----	283
	(b) Doelwitte -----	283
3.2.3.3	Derde strategie: Heronderwys -----	287
	(a) Inleiding -----	288
	(b) Heronderwys -----	288
3.2.4	Eksemplaar van 'n ortodidaktiese lesontwerp	289
3.2.4.1	Leerstofreduksie -----	289
3.2.4.2	Die onderwysdoel -----	289
	(a) Die lesdoel -----	289
	(b) Die leerdoel -----	290
3.2.4.3	Die probleemstelling -----	290
	(a) Probleemformulering -----	290
	(b) Probleemoplossing -----	290
3.2.4.4	Lesvormlike beplanning -----	290
	(a) Keuse van grondvorme -----	290
	(b) Metodologiese beginsel -----	291
	(c) Leerstofordeningsprinsipe -----	291
	(d) Ontsluitingsmetode -----	292
	(e) Ortodidaktiese modaliteite -----	292
3.2.4.5	Die lesverloop -----	293
	(a) Aktualisering van voorkennis en pro= bleemstelling -----	293
	(i) Lesverlewendiging -----	293
	(ii) Voorkennisaktualisering -----	295
	(b) Eksposisie -----	295
	(c) Aktualisering van lesinhoud -----	300
	(d) Funksionalisering -----	300
3.3	<u>Sintese</u> -----	301
	Literatuurverwysings -----	303

HOOFSTUK 6
SINTESE, GEVOLGTREKKINGS EN AANBEVELINGS

	<u>Bladsy</u>
1 <u>Inleiding</u> -----	305
2 <u>Hoofstuk een</u>	
2.1 Doel van die ondersoek -----	305
2.2 Metodologiese oorwegings -----	306
2.3 Gevolgtrekkings en bevindings -----	307
3 <u>Hoofstuk twee</u>	
3.1 Doel en sintese -----	308
3.2 Gevolgtrekkings en bevindings -----	308
4 <u>Hoofstuk drie</u>	
4.1 Doel en sintese -----	309
4.2 Gevolgtrekkings en bevindings -----	310
5 <u>Hoofstuk vier</u>	
5.1 Doel en sintese -----	311
5.2 Gevolgtrekkings en bevindings -----	312
6 <u>Hoofstuk vyf</u>	
6.1 Doel en sintese -----	312
6.2 Gevolgtrekkings en bevindings -----	312
7 <u>Aanbevelings</u> -----	313
7.1 Aanbevelings met betrekking tot ortodidak= tiese diagnostisering -----	313
7.2 Aanbevelings met betrekking tot ortodidak= tiese hulpverlening -----	315
7.2 Aanbevelings met betrekking tot die op= leiding -----	315
 BIBLIOGRAFIE -----	 317
 SAMEVATTING -----	 332
 SUMMARY -----	 335